

Dijital İletişimde Mikro Güç İlişkilerinin Dinamikleri

Gülden Demir¹

Özet

Bu çalışma, dijital iletişimi açıklarken baskın hâle gelen makro ölçekli güç analizlerine alternatif bir bakış geliştirmeyi amaçlamaktadır. Platform kapitalizmi, veri ekonomisi ve algoritmik sıralama dijital alanın yapısal çerçevesini oluşturur ancak bu çerçeve gündelik etkileşimlerde mikro düzenlemeler aracılığıyla işlerlik kazanır. Metin, bu gündelik işleyişi mikro politika kavramı üzerinden tartışarak teknik gibi görünen tasarım kararlarının aslında görünürlüğü, değer atfını ve ifade biçimlerini nasıl yönlendirdiğini göstermektedir. Akış yapısı, öneri sistemleri, bildirimler ve metrikler, iletişim ortamında içeriklerin dolaşımını ve önceliklendirilmesini düzenleyen mekanizmalar işlevindedir.

Çalışmanın ikinci eksenini, kullanıcılar arası ilişkilerde ortaya çıkan mikro hiyerarşilerdir. Takipçi sayıları ve etkileşim oranları dijital alanda konum belirleyen göstergelere dönüşürken linç, çevrimiçi utandırma ve iptal pratikleri normların nasıl üretildiğini ve sınırların nasıl çizildiğini açığa çıkarır. Güç bu bağlamda merkezî bir iradeden çok tekrar eden etkileşimler içinde şekillenen ilişki bir olgu olarak ele alınmaktadır.

Son bölüm, içerik filtreleme, geri çekilme ve dijital minimalizm gibi gündelik stratejilere odaklanmaktadır. Bu pratikler yapısal eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya da kullanıcıların dijital alanla kurduğu ilişkiyi yeniden yeniden şekillendirebildiğini göstermektedir. Çalışma, dijital iletişimin politik boyutunun büyük müdahalelerden ziyade küçük ölçekli düzenlemeler ve gündelik konum alışlar üzerinden anlaşılabilirliğini ileri sürmektedir.

1 Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, İİSBE, Yeni Medya ve İletişim, gulden.demir@nisantasi.edu.tr

1. Giriş: Dijital İletişimde Mikro Politika

Dijital iletişim gündelik hayatın, toplumsal ilişkilerin ve kamusal tartışmaların yeniden örgütlendiği yeni bir düzen olarak karşımıza çıkar. Çoğu zaman hız, teknolojik dönüşüm, yenilik ve bağlantılılık kavramlarıyla anlatılan dijital iletişim üzerine düşünmek artık neredeyse zorunlu bir akademik refleks haline gelmiş durumdadır. Platformların ekonomik yapıları, yönlendirici etkisi, algoritmalar, veri toplama ve işleme süreçleri uzun süredir tartışılmaktadır. Bu tartışmalar çoğunlukla büyük çerçeveler içinde kurulmakta ve dijital alan, anlaşılacağı üzere, makro ölçekli güç ilişkileri üzerinden okunmaktadır.

Bu metin ise söz konusu bakışı biraz daraltmayı öneriyor ve dijital iletişimin literatürde daha sıklıkla ele alınan “makro” politikasından (Bucher, 2018; Klinger & Svensson, 2018; Pedrero-Esteban & Barrios-Rubio, 2024) ziyade gündelik işleyişi sırasında ortaya çıkan mikro düzenlemelere odaklanıyor. Bir içeriğin hangi ölçütlere göre sıralandığı, beğeni sayılarının nasıl görünür kılındığı, öneri sistemlerinin nasıl çalıştığı gibi başlıklar teknik tercihler olarak sunulmasına karşın teknik ve politik olan arasındaki sınır gündelik iletişim biçimlerimizin simbiyotik bir parçası haline gelen teknolojilerin sunduğu dijital ortamlarda pek de net değildir.

Çalışmada tam da buradaki belirsizliğe işaret eden bir kavram olarak kullanılan mikro politika ile dijital iletişimi keskin iddialar üzerinden değil küçük düzenlemeler üzerinden tartışmak amaçlanmaktadır. “Mikro politika, gücün yalnızca kurumsal ve resmi yapılarda değil; aynı zamanda gündelik yaşamın sıradan karşılaşmaları içinde üretildiği, müzakere edildiği ve yeniden kurulduğu süreçleri ifade eder” (Saikia & Saikia, 2025, s. 196). Güç, burada merkezileşmiş bir yapıdan çok gündelik pratikler içinde dolaşan bir etki olarak ele alınmaktadır. Buradaki asıl araştırma sorusu belki de şudur: Dijital iletişimde kullanıcı pratiklerini ve içerik dolaşımını şekillendiren dinamikler, büyük ölçekli müdahalelerden mi yoksa gündelik akış içinde ortaya çıkan mikro düzenlemelerden mi kaynaklanmaktadır?

Bu doğrultuda çalışma, dijital iletişimin mikro politikalarını üç temel ekseninde tartışmayı amaçlamaktadır: (1) platform tasarımı ve görünürlük, (2) kullanıcılar arası mikro güç ilişkileri ve (3) mikro direniş ve müzakere alanları.

Bu çalışmada kesin cevaplar vermektan çok yukarıdaki temel araştırma sorusunu açık tutmak tercih edilmektedir. Çünkü dijital iletişimin politik boyutu bazen en çok sıradan görünen hususlarda saklı olabilir. Dijital iletişimde politika çoğunlukla devlet ve platform şirketleri arasındaki bir mesele olarak algılanmakta ve ele alınmaktadır. Var olan tartışmaların alana katkısı değerlidir ancak bu bölümün temel meselesi soruyu bağlama göre tekrar ve tekrar

sormak ve yine bağlama göre durum tespiti yapmaktır. Dijital iletişimde akışın nasıl sıralandığı, hangi metriklerin değerli sayıldığı ve kullanıcıların bu metriklere nasıl uyum sağladığı da politiktir. Bu nedenle bölümün katkısı, dijital iletişimin büyük yapılar yerine küçük düzenlemeler üzerinden okunabileceğini göstermesidir. Bu doğrultuda çalışma boyunca kavramsal bir tartışma denemesi sürdürülecektir.

2. Platform Tasarımı ve Görünürlük

Dijital iletişim ortamlarında görünürlük çoğu zaman içerik üretimiyle açıklanmaktadır. Kim daha yaratıcıysa, kim daha güncel içerikler üretiyor ve paylaşıyorsa, kimin takipçi sayısı daha fazlaysa ve kim daha çok etkileşim alıyorsa onun görünür olduğu varsayılır. Oysa görünürlük tüm bunların düzenlenmesinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Platformların arayüzleri hangi içeriğin ne çıkacağını ve nerede duracağını, ne kadar süre ile dolaşımda kalacağını ve kimlere ulaşacağını belirleyen tasarım çerçevelerdir (Bucher, 2018, ss. 29-35). Platformların bu Şekilde işleyen tasarımı ise teknik olarak bir tercihler toplamıdır, dolayısıyla bu tasarıma ilişkin makro politikalar neticesinde belirlenmiştir (Cammaerts & Mansell, 2020, s. 143). Bu nedenle mikro politika, burada doğrudan ideolojik bir müdahaleden ziyade, tasarımın gündelik işleyişinde ortaya çıkar. Temel mesele ise “ne söylendiği”nin yanı sıra “neye alan açıldığı ve ne çıkarıldığı” ile “neyin geri planda bırakıldığıdır”.

Platformların *akış yapısı* dijital iletişimde en sıradan görünen ama platformun kullanıcı deneyimini en belirleyici unsurdur. Akışın sonsuz oluşu ve seçeneklerin sınırsızlığı görünürde eşit bir alan hissi yaratır: bu sayede herkes istediği içeriği tüketebilir, herkes içerik üretilip paylaşabilir. Ancak gerçeklikte akışın kendisi seçicidir ve belirli bir sıraya yerleştirilerek kullanıcılara sunulur (van Dijck, Poell & de Waal, 2018, ss. 31-48). Örneğin; Instagram’da kronolojik akıştan algoritmik sıralamaya geçiş, görünürlüğün zaman yerine etkileşim olasılığına göre düzenlenmesi anlamına gelir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta Şudur: Akış yapısı salt bir içerik sunma zemini olarak ele alınamaz çünkü platform tasarımına dayanılarak bir nceliklendirme yapılır. Montag ve Hegelich (2020) dijital platform tasarımlarının kullanıcı alışkanlıklarını pekiştirecek biçimde kurgulandığını belirtir. Bu yönlendirme açık bir zorlama içermez; seenekler sunar. Ancak sunulan seenekler belirli bir hesaplamının sonucudur. Bir içeriğin birkaç saniye daha yukarıda kalması, geri kalan içeriklerin görünme ihtimalini azaltır. Bu küçük zaman farkları, dolaşımın yönünü belirler. Bucher’in (2018) vurguladığı gibi, algoritmik sıralama çoğu zaman kullanıcı için görünmezdir; fakat bu görünmezlik onun etkisini azaltmaz (ss. 19-40). Aksine, sıralama kararları doğal ve kaınılmazmiş gibi kabul edilir. Akışın mikro politik boyutu tam burada ortaya çıkar. Kullanıcılar içerik üretimini deneyimlerken akışta

tutunabilecek içerikler üretmeyi de öğrenir. Dikkat süresine uygun, hızlı tüketilebilir, etkileşim yaratma ihtimali yüksek içerikler öne çıkar. Bunun neticesinde tasarım, ifade biçimini dolaylı biçimde şekillendirme işlevi görebilir (Bucher, 2018, s. 151).

İkinci bir husus ise akış yapısı içerisinde görünürlüğün hesaplamasını yapan *algoritmik sıralama*dır. “Bir algoritmik sistem yalnızca kod ve veriden ibaret değildir; insan ve insan olmayan aktörlerin bir araya gelmesiyle oluşan bir bütündür” (Ananny & Crawford, 2018, s. 983). Bu sistem sayesinde hangi içeriklerin daha fazla kullanıcıya ulaştırılacağı ve hangi gönderilerin sınırlı bir dolaşımında tutulacağı hesaplanır. Değer üretimi ve dağıtımını belirleyen algoritmik sıralama bir platformu tasarlayanların platform tercihlerini yansıtmaktadır. Alanyazındaki çalışmalara bakıldığında örneğin, Cotter’ın (2019) Instagram influencer’ları üzerine yaptığı çalışma, içerik üreticilerinin algoritmanın beklentilerini sezgisel olarak çözmeye çalıştıklarını göstermektedir. Çalışmadaki bulgular algoritmanın neyi “sevdiği”nin konuşulduğunu, tahmin edildiğini ve üretim pratiklerinin buna göre ayarlandığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla algoritmanın içerikleri sıralama özelliğinin yanı sıra kullanıcılar için davranış ürettiği de anlaşılmaktadır. Bu bulguyu destekler biçimde Bishop (2020), özellikle TikTok’ta viral kültürün algoritmik sıralama sayesinde belirli anlatı biçimlerini teşvik ettiğini belirtir. Bishop (2020) çalışmasında kısa, tekrar edilebilir ve duygusal yoğunluğu yüksek içeriklerin daha fazla dolaşıma girdiğini; bu durumun, görünürlüğün estetik bir standarda bağlanması anlamına geldiğini işaret etmektedir. Böylece popüler olan ile görünür olan arasındaki mesafe daraldığını söylemek mümkündür. Gillespie (2020) ise içerik sıralama ve moderasyon süreçlerinin normatif boyutuna dikkat çeker. Hangi içeriklerin “uygun”, hangilerinin “riskli” sayıldığı kategorilendirilir. Toplumsal değerlerden bağımsız olmayan bu kategorilerde belirli içerikler “uygun” olarak sınıflandırılırken geri planda bırakılan içerik daha az görünür olur ancak çoğu zaman yasaklanmaz. Mikro politikanın burada açık bir engelleme değil önceliklendirme üzerinden işlediğini düşünebiliriz.

Platform tasarımında ele alınması gereken diğer bir mesele görünürlüğün hem mekânsal hem de zamansal olduğudur. Kullanıcıların aktif hale getirdiği *bildirim sistemi*, tercihler ve verilen izinler doğrultusunda kullanıcıyı belirli anlarda platforma geri çağırır (van Dijck, Poell & de Waal, 2018). Bu konuda yapılan çalışmalar da bildirimlerin, bireyin fiziksel dünyadaki dikkat akışını zaman zaman kesintiye uğrattığına ilişkin tespitler içermektedir. Örneğin; Montag ve Hegelich (2020), sosyal medya bildirimlerinin ödül mekanizmalarını tetiklediğini ve tekrar eden kullanım alışkanlıkları oluşturduğunu belirtmektedirler. Zuboff’un (2019) işaret ettiği gibi, davranışsal yönlendirme ekonomik değer üretimiyle bağlantılıdır. Kullanıcının ne zaman çevrimiçi olacağı, neye tıklayacağı ve

ne kadar süre kalacağı, sistematik olarak izlenir ve optimize edilir. Burada mikro politika, zamanın düzenlenmesi üzerinden işler çünkü platformların kullanıcının gündelik ritmine müdahale ettiği bir gerçeklik tam karşımızda durmaktadır. Bildirimlere izin veren kullanıcı tercihlerinin de doğrutusunda platformların tasarım kararları ne zaman başkalarına görünür olacağımızı ve başkalarının içeriklerine ne zaman maruz kalacağımızı belirleyen bir mekanizma şeklinde çalışmaya devam eder.

llebilir değer üretmesi bakımından beğeni ve takip sistemi görünürlüğün sayısal göstergelerini kayıt altına almaktadır. Beğeni ve takipçi sayılarına ilişkin bu göstergeler, içerik üretimini ölçülebilir hale getirir. Bu durum her zaman olumsuz olmamakla birlikte dijital ortamda etkileşimin nicel değerlerle ele alınmasına neden olabilir. Bu endişeyi destekler şekilde van Dijck, Poell ve de Waal (2018), platform toplumunda sosyal etkileşimin metriklere indirgenediğini vurgulamaktadırlar. Beğeni sayısı bir değer göstergesine, takipçi sayısı ise sembolik sermayeye dönüşür (van Dijck, Poell & de Waal, 2018, s. 36). Benzer şekilde Abidin (2020), influencer kültüründe takipçi sayısının ekonomik değere çevrildiğini gösterir. Böylece görünürlük, yalnızca kültürel değer, maddi bir anlam da taşır. Hangi içeriklerin daha çok etkileşim aldığını ve beğenildiğini, hangi normların daha geçerli ve kabul edilebilir bulunduğu bu ölçüm üzerinden öğrenilirken sistem kullanıcılarını sürekli performans üretimine teşvik eder (Hollander, 2025). Diğer bir ifadeyle bu ölçüm sistemi tasarımda tercih edilen davranışların çerçevelerini çizerek sayısal göstergeler yoluyla kullanıcıları görünür kalabilmek için belirli içerik biçimlerine uyum sağlamada yönlendirme işlevi üstlenmektedir.

Medya okuryazarlığı araştırmaları ve medya (içerik) analizinde de sıklıkla ele aldığımız son husus ise *içeriğe kimin/neyin dahil edildiği* ile *kimin/neyin dışarıda bırakıldığı* meselesidir (Livingstone, 2008). Dijital iletişimin gündelik hayatımızın olağan bir unsuru haline geldiğini düşündüğümüzde platformların akış yapısı, algoritmik sıralama, bildirim sistemi ve metrik temelli değer üretimi birlikte çalışarak oluşturduğu görünürlük rejiminde kaynakların da eşit dağılmadığını söylemek mümkündür (Cammaerts & Mansell, 2020, s. 146). Bu konuda yürütülen çalışmalar algoritmik sistemlerin toplumsal eşitsizlikleri yeniden üretebildiğini göstermektedir (Matamoros-Fernndez & Farkas, 2021; Noble, 2018). Toplumda marjinal kabul edilen gruplara ait içeriklerin daha az dolaşıma girmesine ilişkin tüm bu tartışmalar mikro politikanın toplumsal boyutunu açığa çıkarır.

Dolayısıyla temel soru yeniden sorulabilir: Kim görünür olur? Kim geri planda kalır? Bu sorunun yanıtı yalnızca kullanıcı tercihleriyle açıklanamaz.

Görünürlük, platform tasarımının, hesaplama mantığının ve ölçüm sistemlerinin ortak ürünüdür.

Dijital iletişimde güç çoğu zaman büyük müdahalelerle değil; sıralama, önerme ve ölçme üzerinden işler. Bu nedenle mikro politika sıradan görünen tasarım kararlarının birikimli etkisini ifade ederken aynı zamanda toplumsal bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle bir sonraki bölümde dijital iletişim ortamlarında gücün platform tasarımıyla sınırlı olmayan yönüne dikkat çekilerek dijital alandaki mikro güç ilişkileri kullanıcı merkezli kurulan mikro hiyerarşilerin tartışılması hedeflenmiştir.

2. Kullanıcılar Arası Mikro Hiyerarşiler

Dijital ortamlarda gücün platform tasarımıyla ilgisi bir önceki bölümde ele alınmış; kullanıcıların birbirleriyle kurduğu ilişkiler, platformların veriyi kayıt altına alma ve işleme, kullanıcı davranışlarının yönlendirilmesi gibi konular daha çok platform tasarımı ve görünürlük üzerinden tartışılmıştır. Dijital ortamların mikro politik yapısını belirleyen bu unsurlar gündelik etkileşimler içerisinde üretilen kullanıcı merkezli mikro hiyerarşileri düzenleyen etmenler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Platform tasarımına özgü veri temelli izleme pratikleri yapısal bir boyut sunarken kullanıcılar arası ilişkiler mikro politikanın yatay boyutunu oluşturmaktadır. Platformlar kullanıcı davranışlarını sürekli olarak toplar ve analiz eder. Hangi içeriklere ne kadar süre bakıldığı, hangi bağlantılara tıkladığı ya da hangi gönderilerin kaydırıldığı veri setlerine dönüşür.

Dijital platformlar çoğu zaman yatay, eşitlikçi ve katılımcı alanlar olarak sunulur. Kullanıcı hesabı ile üye olan herkesin içerik üretebildiği, paylaşabildiği ve herkesin potansiyel olarak görünür olabileceği bir ekosistemden söz edilmektedir. “Bireysel etkileşimlerin ötesinde, kullanıcı katılımı dijital platformlar içinde bir topluluk ve aidiyet duygusunun oluşmasını teşvik eder” (Nwaimo, Adegbola & Adegbola, 2024, s. 1855). Ancak her ne kadar yapılan araştırmalarda dünya genelinde internete erişim ve akıllı cep telefonu sahiplik oranları yüksek olarak tespit edilse de gündelik kullanım pratiklerine yakından bakıldığında görünürlüğün eşit dağılmadığı net olarak anlaşılabilir. Takipçi sayıları, beğeni oranları, paylaşım hacmi ve etkileşim yoğunluğu kullanıcılar arasında belirgin (*nicel*) farklar üretirken aynı zamanda sembolik bir hiyerarşinin oluşmasına da neden olur.

Dijital ortamdaki en görünür statü göstergesi takipçi sayılarıdır. Yüksek takipçili hesaplar daha fazla dolaşıma girer, daha fazla etkileşim alır ve çoğu zaman platformun öneri sistemleri tarafından da desteklenirken bu durum, sayısal göstergelere dayanan dijital bir statünün ortaya çıktığını göstermektedir.

Meythaler ve ark. (2025) sosyal ağlarda sayısal göstergelerin (takipçi sayısı, beğeni miktarı gibi) statü algısını doğrudan etkilediğini ve bu statü algısının kıskançlık, rekabet ve performans baskısı ürettiğini göstermektedir. Sayılar yalnızca ölçüm aracı değildir; konum belirleyicidir (Meythaler ve ark., 2025). Benzer şekilde Wies, Bleier ve Edeling (2023) takipçi sayısının kullanıcı etkileşimini üzerinde doğrusal olmayan bir etkisi olduğunu; çok düşük ya da aşırı yüksek takipçi sayılarının farklı biçimlerde algılandığından bahsetmektedir. Bu bulgudan hareketle görünürlüğün hem sayısal göstergeler hem de algılanan meşruiyet ve “doğru ölçekte popülerlik” ile de bağlantılı olduğunu söylemek mümkün olacaktır. Diğer bir ifadeyle kullanıcılar içerik üretirken aynı zamanda statülerini/konumlarını ölçüm sistemleri üzerinden okuyarak duruma ve hedefe yönelik olarak yeniden içerik üretebilirler.

Aslında dijital ortamların bu hiyerarşik yapısı norm üretimini etkileyen bir yapı olma özelliğine sahiptir. Çünkü hangi içeriklerin daha çok beğeni aldığı, hangi söylemlerin hızla yayılım kazandığı, dolaşımda kaldığı ya da hangi hesapların daha fazla paylaşımları aldığı gözlemlenerek doğrudan dijital alandaki platform özelinde bir değer sistemi oluşur. Bu değer sistemi yazılı değildir; fakat sürekli tekrar yoluyla öğrenilir. Kullanıcılar görünürlük kazanan içerikleri gözlemleyerek hangi ifade biçimlerinin, görsel estetiklerin ya da söylem tarzlarının platform içinde daha fazla karşıllık bulunduğunu sezgisel olarak öğrenir. Bu süreç, açık kurallar olmaksızın işleyen bir uyum mekanizması yaratır ve kullanıcıların içerik üretim pratiklerini zamanla belirli kalıplar etrafında şekillendirir (Nwaimo, Adegbola & Adegbola, 2024, ss. 1862-1863). Bishop’un (2020) belirttiği gibi, kullanıcılar algoritmanın beklentilerini çözmeye çalışırken aynı zamanda topluluğun estetik ve söylemsel beklentilerine de uyum sağlar. Böylece platform içi normlar, kullanıcı davranışları üzerinden şekillenir.

Anlaşılaı üzere dijital iletişim sürecinde mikro hiyerarşiler statü üretirken platformlara özgü çeşitli dışlama ve yaptırım mekanizmaları da üretebilir. Lin olarak adlandırılan toplu saldırı pratikleri dijital alanda norm ihlalinin kolektif ve herkese görünür bir biçimde cezalandırılma mekanizmalarından biri olarak ortaya çıkmaktadır (Citron, 2016). Thompson ve Cover (2022), internet “pile-on”larının yani kitlesel yüklenmelerin, hedef alınan kişi y hızla marjinalleştirebildiğini ve dijital itibarı kısa sürede zedeleyebildiğini belirtir. Çalışmanın çıktılarından biri olarak bu süreçte kullanıcıların merkezi bir otoriteye ihtiyaç duymadan kolektif bir yaptırım uyguladığı anlaşılmaktadır (Thompson & Cover, 2022).

Çevrimiçi utandırma (*Online shaming*) zerine yapılan çalışmalar da benzer bir tablo çizer. Barron ve ark. (2023) evrimii utandırma pratiklerinin çoğu

zaman “adalet duygusu” ya da “hak edilmişlik” algısıyla meşrulaştırıldığını göstermektedir. Kullanıcılar kendilerini yalnızca tepki veren bireyler olarak değil normu koruyan aktörler olarak konumlandırabilir. Bu durum, dijital alanda norm üretiminin duygusal ve kolektif bir boyutu olduğunu ortaya koyar. Chen ve ark. (2025) tarafından gerçekleştirilen çalışma ise bu süreçlerin izleyici konumundaki kullanıcıları da etkilediğini göstermektedir. Tanık olan kullanıcılar, norm ihlali karşısında nasıl pozisyon alacaklarına dair bir karar verirler. Tepki vermek ya da sessiz kalmak, dijital topluluk içinde bir konum alma biçimidir. Böylece linç ve çevrimiçi utandırma pratikleri, hedef alınan özneyi disipline eden araçlar olmanın ötesine geçer; sürece dâhil olan tüm aktörlerin katılımıyla işleyen, sınırları sürekli yeniden çizilen bir norm müzakeresine dönüşür. Bu müzakere, kolektif yargının dolaşıma girdiği, meşruiyetin tartışmaya açıldığı ve toplumsal değerlerin dijital kamusalılık içinde yeniden üretildiği bir karşılaşma alanı üretir.

İptal kültürü (*Cancel culture*) olarak adlandırılan pratik, bu mikro hiyerarşilerin daha kurumsallaşmış bir biçimi olarak görülebilir (Akmeşe & Taşçıoğlu, 2025). Roldan, Ong ve Tomas (2024) özellikle genç kullanıcılar arasında iptal kültürünün adalet algısı ve toplumsal sorumluluk duygusuyla ilişkilendirildiğini ortaya koymaktadır. İptal etme eylemi, bir cezalandırma pratiği olmanın ötesinde, kolektif değerlerin yeniden teyit edildiği bir süreç olarak deneyimlenebilir (Saint-Louis, 2021). Ancak bu süreçte görünürlük kaybı, takipçi düşüşü ve itibar zedelenmesi gibi sonuçlar ortaya çıkar.

Bu noktada mikro politika, platformun teknik kararlarından bağımsız olarak kullanıcılar arası ilişkilerde işlemeye başlar. Hangi içeriğin destekleneceği, hangisinin eleştirileceği ve hangisinin görmezden gelineceği kolektif davranışlarla belirlenir. Noble’ın (2018) gösterdiği gibi dijital sistemler eşitsizlikleri yeniden üretebilir; ancak kullanıcı etkileşimleri de bu eşitsizliklerin pekişmesine katkıda bulunabilir. Yüksek takipçi sayısına sahip hesapların daha güçlü savunma ağlarıyla çevrenmesi, marjinal konumdaki grupların ise daha kısa sürede hedefe yerleştirilmesi, görünürlüğün nötr bir dağılım olmadığını gösterir. Görünürlük, dijital alanda eşitsiz biçimde işleyen bir güç rejimi olarak belirir; kimlerin korunabilir, kimlerin feda edilebilir sayıldığını açığa çıkaran toplumsal bir düzenek hâline gelir. Bu bağlamda dijital ağların kolektif kapasite üretme potansiyeline de dikkat çekmek gerekir. Nitekim “sosyal ağlar, çalışanların bilgi paylaşmasını, müzakere stratejileri geliştirmesini ve platformların yarattığı güç asimetrisine meydan okumasını mümkün kılan kolektif mekanizmalar olarak işlev görmektedir” (Pilatti, Pinheiro & Montini, 2024, s. 25).

Kullanıcılar arasındaki mikro hiyerarşiler, dijital alanda görünmez bir güç ağı oluşturur. Takipçi sayıları statü üretir; linç ve iptal pratikleri normları

pekiştirir; kolektif tepkiler kabul edilebilirliğin sınırlarını belirler. Bu süreçler çoğu zaman gayriresmîdir ve yazılı kurallara dayanmaz; buna karşın etkileri somuttur. Görünürlük, algoritmanın bir ürünü olmanın ötesinde, kullanıcı etkileşimleri aracılığıyla şekillenir. Dijital alanın mikro-politikası tam da burada belirginleşir: Gç, merkezî bir yapıdan kaynaklanmaz; gündelik etkileşimlerin birikimiyle ortaya çıkar. Takipçi sayıları, tepkiler, destek ve dışlama pratikleri dijital kamusal alanın sınırlarını sessizce yeniden çizerek. Bu sınırlar çoğu zaman bilinçdışı biçimde öğrenilir; ancak davranışlar üzerinde belirleyici bir etki yaratır. Tüm bu tartışmalardan hareketle bir sonraki bölümde dijital alanda ortaya çıkan gündelik direniş pratikleri ile normların nasıl müzakere edildiği ele alınacaktır.

3. Mikro Direniş ve Müzakere Alanları

Dijital iletişim, çoğunlukla yönlendirme, sıralama ve ölçüm mantığıyla işleyen bir iktidar alanı olarak kavramsallaştırılır. Bu çerçeve önemli olmakla birlikte, alanın çok bileşenli doğasını bütünüyle tüketmez. Dijital zemin, tek yönlü bir belirlenim alanı değildir; burada kullanıcılar edilgen öznelere olarak konumlanmaz. Nitekim platform ekonomisi üzerine yapılan çalışmalar da kullanıcıların yalnızca platform kontrolüne tepki veren aktörler olmadığını, aksine çeşitli direniş pratikleri aracılığıyla çalışma ve etkileşim ortamlarını aktif biçimde şekillendirdiklerini göstermektedir (Pilatti, Pinheiro & Montini, 2024). Sınır çizen, kaçınan, seğen, görünürlüğünü ayarlayan ve gerektiğinde geri çekilen pratikler aracılığıyla ilişkiyi yeniden kuran aktörler söz konusudur. Bu nedenle mikro politika, görünürlük rejimleri ve hiyerarşik konumlanmalar kadar, çatlak üreten ve mesafe koyan gündelik stratejiler üzerinden de okunmalıdır.

Bu bölümde, dijital alandaki mikro direniş üç pratik etrafında tartışılacaktır: içerik filtreleme, hesap kapatma ya da geri çekilme ve dijital minimalizm. Bunlar büyük ölçekli, kolektif ve örgütlü hareketler değildir; çoğu zaman sessiz, bireysel ve gündelik kararlardır. Ne var ki tam da bu küçük ölçekli tercihler, dijital alanla kurulan ilişkinin doğallaşmış varsayımlarını sarsar; katılımın, görünürlüğünü ve sürekliliğin zorunlu olmadığı bir etkileşim imkânını grntr kılar.

3.1. İçerik Filtreleme: Akışı Yeniden Düzenlemek

Platformlar, kullanıcıya sınırlı da olsa belirli kontrol imkânları tanır: hesap engelleme, sessize alma (*mute*), anahtar kelime filtreleme, belirli içerik türlerini gizleme gibi araçlar bu mekanizmanın parçasıdır. İlk bakışta bu seğenekler güvenlik ve konfor amacıyla tasarlanmış teknik özellikler olarak görünür. Oysa bu araçlar, görünürlük rejimiyle kurulan ilişkinin yeniden düzenlenmesine imkân veren mikro müdahale alanlarıdır.

Belirli anahtar kelimeleri filtrelemek ya da bir hesabı sessize almak, rahatsız edici içerikten kaçınma eylemi olmanın ötesinde, akışın formuna müdahale etmek anlamına gelir. Kullanıcı, kendisine sunulan içerik evrenini bütünüyle belirleyemese de onun dolaşım biçimine temas eder; algoritmik sıralamanın kurduğu öncelik ilişkilerine kısmi bir karşı düzenleme üretir. Bu küçük ölçekli hamleler, teknik altyapı ile kurulan ilişkiyi tek yönlü olmaktan çıkarır. Bucher (2018) kullanıcıların algoritmalarla kurduğu ilişkinin edilgen bir uyumdan ibaret olmadığını; algoritmayı “okuma” ve ona göre konum alma süreçlerinin bir müzakere içerdiğini vurgular. Filtreleme pratikleri bu müzakerenin somut örneklerinden biridir. Kullanıcı, algoritmik tahayyülü (*algorithmic imaginary*) (Bucher, 2017) doğrultusunda hareket ederken aynı zamanda kendi deneyim alanını daraltır ya da genişletir.

Ne var ki bu mikro direniş biçimleri çelişkilerden bağımsız değildir. İçerik filtreleme, karşılaşma olasılıklarını azaltabilir; farklı görüşlerle temasın yerini seçilmiş benzerlikler alabilir (Küçük, 2025, ss. 878-879). Böylece yankı odaları güçlenir, kamusal alan parçalı bir yapıya bürünebilir. Mikro direniş, her durumda özgürleştirici bir sonuç üretmez; kimi zaman yeni kapanmaların zeminini hazırlar. Yine de belirleyici olan şudur: Kullanıcı akışı bütünüyle denetleyemese de onunla kurduğu ilişkiyi dönüştürebilir. Bu dönüşüm, dijital alandaki güç ilişkilerinin mutlak değil, müzakereye açık olduğunu gösteren önemli bir eşiğe işaret eder.

3.2. Hesap Kapatma ve Geri Çekilme: Görünmez Olmayı Seçmek

Dijital alanın belki de en radikal ama en sessiz direniş biçimlerinden biri geri çekilmedir. Hesap kapatma, geçici olarak uygulamayı silme ya da kullanım süresini ciddi biçimde azaltma gibi pratikler, görünürlük ekonomisinden çıkma girişimi olarak okunabilir. Bu tür geri çekilme pratikleri özellikle son yıllarda “dijital tükenmişlik” ve “sürekli bağlantılı olma baskısı” bağlamında tartışılmaktadır (Acar & Gülnar, 2023; Özdemir & Erten, 2025). Örneğin; Syvertsen ve Enli (2020), sosyal medya yorgunluğunun kullanıcıları bilinçli olarak geri çekilmeye yöneltebildiğini belirtir. Bu geri çekilme her zaman kalıcı değildir ancak platformla kurulan ilişkinin yeniden düşünülmesine işaret eder.

Hesap kapatma aynı zamanda ölçüm sistemine katılmayı reddetmek anlamına da gelebilir. Takipçi sayısı, beğeni oranı ya da etkileşim metrikleri üzerinden konumlanmayı bırakmak, performans baskısından uzaklaşma girişimi olarak değerlendirilebilir. Ancak bu tercih her zaman kolay değildir. Görünürlük aynı zamanda sosyal ve mesleki fırsatlarla ilişkilidir. Bu nedenle geri çekilme bir yandan direniş, diğer yandan kayıp riskidir.

3.3. Dijital Minimalizm: Bilinçli Sınır Çizme

Dijital minimalizm, teknolojiyi bütünüyle reddetmeyi değil; kullanımın bilinçli, seçici ve sınırlı bir çerçevede yeniden tanımlanmasını ifade eder. Genel anlamda iş ve kişisel iletişimde dijital görgü kurallarının, belirli davranış biçimlerinin ve yeni dijital kavramların yaygınlaşmasıyla birlikte medya tüketimini düzenlemeye yönelik bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır (Skivko, Korneeva, & Kolmykova, 2020). Dijital minimalizmin sürekli dikkat talep eden bildirim kültürünün yarattığı dağınıklığa ve süreklilik baskısına karşı gelişen bir mesafe koyma pratiği olarak belirlediğini söylemek mümkündür. Newport'un (2019) popülerleştirdiği kavram, akademik literatürde dikkat ekonomisine yönelik eleştirilerle birlikte düşünülür; zamanın ve dikkatin metalaşmasına karşı etik bir konum alış olarak değerlendirilir.

Odell (2019) dijital kültürde kesintisiz üretim ve görünür olma zorunluluğuna karşı "hiçbir şey yapmama"nın dahi politik bir anlam taşıyabileceğini ileri sürer. Bu perspektife göre geri çekilme, edilgenliğin bir göstergesi değil, dikkat rejimine yöneltilmiş bilinçli bir itirazdır. Kaun ve Treré (2020) de benzer biçimde, dijital medyada "disconnection" pratiklerinin karşı-politik bir potansiyel barındırdığını vurgular. Bu bağlamda bağlantıyı kesmek, dijital ortamların dayattığı hız, sürekli erişilebilirlik ve kesintisiz çevrimiçi olma normlarını görünür kılan ve bu normların sorgulanmasına alan açan bir pratik olarak düşünülebilir.

Dijital minimalizm çoğu zaman bireysel bir etik düzenleme olarak başlar: bildirimleri kapatma, belirli saatlerde çevrimdışı kalma, sosyal medya kullanımını sınırlama. Bu tercihler küçük ve gündelik görünür; ancak platformların kesintisiz etkileşim talebine karşı sınır çizen müdahalelerdir. Mikro politika burada yön değiştirir: Kullanıcı, zamanını ve dikkatini nasıl kullanacağına yeniden kendisi karar vermeye çalışır; katılımın zorunluluk değil, seçilebilir bir pratik olduğunu hatırlatır. Bu bağlamda dijital minimalizm, kullanımın azaltılmasıyla sınırlı kalmaz; platformların süreklilik beklentisine karşı kurulan bir mesafe pratiği olarak da yorumlanabilir. Kullanıcı akıştan tümüyle çekilmese bile onun ritmine bütünüyle teslim olmaz; etkileşimin temposunu kendi gündelik düzeniyle yeniden ayarlamaya çalışır. Böylece dijital alandaki katılım, kesintisiz görünürlük ve sürekli bağlantı zorunluluğunun ötesinde, farklı yoğunluklarda sürdürülebilen bir ilişki biçimi olarak ortaya çıkar.

3.4. Alternatif Pratikler ve Platformlar

Mikro direniş yalnızca geri çekilme biçiminde ortaya çıkmaz. Alternatif platform arayışları da bu müzakerenin bir parçasıdır. Merkezi sosyal medya ağları yerine daha küçük, topluluk temelli ya da açık kaynaklı platformlara

yönelme, görünürlük ve veri politikalarıyla kurulan ilişkiyi değiştirebilir. Treré ve Mattoni (2016) alternatif dijital medya pratiklerinin yalnızca içerik üretiminde değil, altyapı tercihlerinde de politik anlam taşıdığını belirtir. Kullanıcılar, yönedikleri platformlar aracılığıyla dijital alan içinde belirli bir konumlanmış üretir. Bu tercih her zaman radikal bir kopuş anlamına gelmez ancak görünürlük ve veri rejimiyle kurulan ilişkinin yeniden tartışılmasına yöneltebilir. Alternatif pratikler arasında anonim hesap kullanımı, içerik üretim sıklığını bilinçli olarak azaltma, kolektif hesaplar açma ya da belirli metrikleri görünmez kılma gibi stratejiler de sayılabilir.

3.5. Direnişin Sınırları

Mikro direniş biçimleri, dijital alanın yapısal güç ilişkilerini askıya almaz; algoritmik sıralama, veri ekonomisi ya da platform kapitalizmi bu pratiklerle doğrudan çözülmez (Avalle ve ark., 2024, s. 582). Bununla birlikte filtreleme, geri çekilme ya da minimalizm gibi gündelik stratejiler, kullanıcının bütünüyle edilgen bir özne olmadığını gösterir. Dijital alanın belirleyici işleyişi sürerken bu işleyişle kurulan ilişkinin tonu ve mesafesi değiştirilebilir (Bucher, 2018). Mikro politika, görünürlüğün dağılımında olduğu kadar, görünmez kalmayı seçme hakkının kullanımında da belirir. Daha az üretmek, daha az paylaşmak ya da belirli içerik akışlarından bilinçli biçimde uzak durmak, dikkat rejimiyle kurulan ilişkiye yönelik sessiz bir yeniden konumlanıştır. Kaun ve Treré'nin (2020) işaret ettiği gibi, bağlantıyı kesme ya da azaltma pratikleri, hız ve süreklilik normlarına yöneltilmiş bir karşı-politik potansiyel taşır. En nihayetinde mikro direniş büyük kırılmalar üretmez; küçük ayarlamalarla işler. İçerik filtreleme, hesap kapatma, dijital minimalizm ve benzeri pratikler, görünürlük rejimiyle kurulan ilişkinin yeniden müzakere edilmesidir. Bu müzakere her zaman radikal değildir; fakat dijital iletişimin gündelik deneyiminde anlamlı bir yer tutar.

Sonuç Yerine

Bu çalışma, dijital iletişimi makro yapılar üzerinden okuma eğiliminden kaçınmaya çalışarak gündelik etkileşimlerde dolaşıma giren mikro güç ilişkilerine odaklanmayı önermiştir. Platform tasarımı, görünürlük rejimleri, kullanıcılar arası hiyerarşiler, direniş ve müzakere pratikleri teknik tercihler gibi sunulsa da dijital kamusal alanın sınırlarını belirleyen politik düzenekler olarak işler. Güç, merkezî bir iradeden çok tekrar eden küçük ayarlamalar, metrikler ve sıralama mantıkları aracılığıyla dolaşıma girer. Dijital iletişimin politik boyutu çoğu zaman sıradan görünen düzenlemelerde açığa çıkar.

Takipçi sayıları, beğeni metrikleri, algoritmik öneri sistemleri ve kullanıcı pratikleri birlikte işleyen bir mikro-iktidar ağı üretir. Bu ağ görünürlüğü dağıtır, normları pekiştirir ve kabul edilebilir olanın sınırlarını çizer. Yapı bütünüyle

kapalı değildir. Kullanıcıların filtreleme, geri çekilme, dijital minimalizm ya da alternatif platform tercihleri gibi gündelik stratejileri, bu rejimle kurulan ilişkinin yeniden müzakere edilebildiğini gösterir. Mikro politika, gç ile karşı-gücünün büyük kırılmalar yerine küçük konum alışlar üzerinden şekillendiği bir temas noktasında belirir.

Dijital iletişim, tek yönlü bir yönlendirme alanı olarak kavranamaz. Akışı belirleyen teknik işleyişler kadar, bu işleyişlerle kurulan kullanıcı ilişkileri de belirleyicidir. Küçük müdahaleler ve sınırlı tercihler, dijital alanın bütünüyle sabitlenmiş olmadığını hatırlatır. Bu nedenle dijital iletişimin politikası, büyük yapılar kadar gündelik düzenlemelerde aranmalıdır.

Bu çerçevede dijital iletişim alanını yalnızca altyapıların ya da kullanıcı tercihlerinin belirlediği bir ortam olarak düşünmek yetersiz kalır. Asıl dikkat çekici olan, platform düzenlemeleri ile gündelik pratiklerin birbirini sürekli olarak yeniden üretmesidir. Platformların görünürlük mantıkları, kullanıcıların içerik üretme ve dolaşıma sokma biçimlerini sessizce yönlendirirken kullanıcıların bu mantıkla kurdukları ilişkiler de platform ekonomisinin sınırlarını etkiler. Böylece dijital alan, sabit bir düzen yerine sürekli ayarlanan bir ilişkisellikler ağı olarak ortaya çıkar. Bu çalışmada tartışmaya sunulan mikro politika ile güç ilişkilerinin tam da bu nedenle önemli olduğu düşünülmektedir. Gç ve hiyerarşik ilişki, büyük kurumsal kararlar kadar arayüz düzenlemelerinde, metriklerin yorumlanma biçimlerinde ve kullanıcıların küçük taktiklerinde dolaşıma girer. Bu nedenle dijital iletişimin politik analizi, yalnızca platformların makro etkilerine değil, görünüşte sıradan olan bu gündelik ayarlamaların nasıl bir kamusallık ürettiğine de dikkat kesilmelidir.

Bu çalışmada ele alınan kavramsal çerçeve elbette ampirik çalışmalarla genişletilebilir. Farklı platformlarda görünürlük metriklerinin kullanıcı davranışlarını nasıl yönlendirdiğine dair karřılařtırılmalđ araştırmalar, mikro güç ilişkilerinin işleyişini bu makale boyunca sürdürülmesi hedeflenen kavramsal tartışmadan daha somut biçimde ortaya koyabilir. Dijital minimalizm, bağlantıyı kesme pratikleri ve alternatif platform gçlerinin uzun vadeli etkileri incelenebilir. Algoritmik tasarım ile kullanıcı tahayyülleri arasındaki etkileşime odaklanan nitel çalışmaların dijital alanın mikro politikasını daha ayrıntılı biçimde anlamaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Abidin, C. (2020). Mapping internet celebrity on TikTok: Exploring attention economies and visibility labours. *Cultural Science Journal*, 12(1), 77-103. <https://doi.org/10.5334/csci.140>
- Acar, N. & Gülnar, B. (2023). İletişim bilimlerinde yeni bir kavram: “sosyal ağ yorgunluğu”. *Etkileşim*, (12), 506-524.
- Akmeşe, B. & Taşcıoğlu, R. (2025). İptal kültürü teorisi: İlgili literatür üzerine teorik bir inceleme. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 372-386.
- Ananny, M. & Crawford, K. (2018). Seeing without knowing: Limitations of the transparency ideal and its application to algorithmic accountability. *New Media & Society*, 20(3), 973-989. <https://doi.org/10.1177/1461444816676645>
- Avalle, M., Di Marco, N., Etta, G., Sangiorgio, E., Alipour, S., Bonetti, A., Alvisi, L., Scala, A., Baronchelli, A., Cinelli, M., & Quattrocio, W. (2024). Persistent interaction patterns across social media platforms and over time. *Nature*, 628(8008), 582–589. <https://doi.org/10.1038/s41586-024-07229-y>
- Barron, A. C., Woodyatt, L., Thomas, E. F., Loh, J. E. K., & Dunning, K. (2023). Doing good or feeling good? Justice concerns predict online shaming via deservingness and schadenfreude. *Computers in Human Behavior Reports*, 11, 100317. <https://doi.org/10.1016/j.chbr.2023.100317>
- Bishop, S. (2020). Algorithmic Experts: Selling Algorithmic Lore on YouTube. *Social Media + Society*, 6(1). <https://doi.org/10.1177/2056305119897323>
- Bucher, T. (2017). The algorithmic imaginary: exploring the ordinary affects of Facebook algorithms. *Information, Communication & Society*, 20(1), 30–44. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2016.1154086>
- Bucher, T. (2018). *If... then: Algorithmic power and politics*. NY: Oxford University Press.
- Cammaerts, B. & Mansell, R. (2020). Digital platform policy and regulation: toward a radical democratic turn. *International Journal of Communication*, 14, 135-154.
- Chen, A. T., Dunn, L., Fan, W., & Agrawal, N. (2025). Audience responses to online public shaming in online environments: Mixed methods study. *Journal of Medical Internet Research*, 27, e67923. doi:10.2196/67923
- Citron, D. K. (2016). *Hate crimes in cyberspace*. Cambridge: Harvard University Press.
- Cotter, K. (2019). Playing the visibility game: How digital influencers and algorithms negotiate influence on Instagram. *New Media & Society*, 21(4), 895-913. <https://doi.org/10.1177/1461444818815684>
- Gillespie, T. (2020). Content moderation, AI, and the question of scale. *Big Data & Society*, 7(2). <https://doi.org/10.1177/2053951720943234>

- Hollander, E. (2025). Activist influencing: therapeutic micro-politics and platformed cultural production. *Feminist Media Studies*, 1-18. <https://doi.org/10.1080/14680777.2025.2564114>
- Kaun, A., & Treré, E. (2020). Repression, resistance and lifestyle: charting (dis) connection and activism in times of accelerated capitalism. *Social Movement Studies*, 19(5-6), 697-715. <https://doi.org/10.1080/14742837.2018.1555752>
- Klinger, U., & Svensson, J. (2018). The end of media logics? On algorithms and agency. *New Media & Society*, 20(12), 4653-4670. <https://doi.org/10.1177/1461444818779750>
- Küçük, A. (2025). Post-kamusal çağda bilgi iktidarı: Algoritmik filtreleme ve ortak akıl krizi. *İmgelem: Yeni Medya Çalışmaları*, 869-898. <https://doi.org/10.53791/imgelem.1708061>
- Livingstone, S. (2008). Engaging with media: A matter of literacy? *Communication, Culture & Critique*, 1(1), 51-62. <https://doi.org/10.1111/j.1753-9137.2007.00006.x>
- Matamoros-Fernández, A., & Farkas, J. (2021). Racism, Hate Speech, and Social Media: A Systematic Review and Critique. *Television & New Media*, 22(2), 205-224. <https://doi.org/10.1177/1527476420982230>
- Meythaler, A., Krause, H. V., Baumann, A., Krasnova, H., & Thatcher, J. B. (2025). The rise of metric-based digital status: an empirical investigation into the role of status perceptions in envy on social networking sites. *European Journal of Information Systems*, 34(1), 94-121. <https://doi.org/10.1080/0960085X.2023.2290707>
- Montag, C. & Hegelich, S. (2020). Understanding Detrimental Aspects of Social Media Use: Will the Real Culprits Please Stand Up?. *Frontiers in Sociology*, 5, 599270. doi: 10.3389/fsoc.2020.599270
- Newport, C. (2019). *Digital minimalism: Choosing a focused life in a noisy world*. NY: Penguin.
- Noble, S. U. (2018). *Algorithms of oppression: How search engines reinforce racism*. NY: New York University Press.
- Nwaimo, C., Adegbola, A., & Adegbola, M. (2024). Data-driven strategies for enhancing user engagement in digital platforms. *International Journal of Management & Entrepreneurship Research*, 6(6), 1854-1868. <https://doi.org/10.51594/ijmer.v6i6.1170>
- Odell, J. (2019). *How to do nothing: Resisting the attention economy*. Brooklyn, NY : Melville House.
- Özdemir, O., & Erten, P. (2025). Ergen, Genç ve Genç Yetişkinlerde Dijital Tükenmişlik Durumunun İncelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2915-2941. <https://doi.org/10.51460/baebd.1613501>

- Pedrero-Esteban, L. M., & Barrios-Rubio, A. (2024). Digital communication in the age of immediacy. *Digital*, 4(2), 302-315. <https://doi.org/10.3390/digital4020015>
- Pilatti, G. R., Pinheiro, F. L., & Montini, A. A. (2024). Systematic literature review on gig economy: Power dynamics, worker autonomy, and the role of social networks. *Administrative Sciences*, 14(10), 267. <https://doi.org/10.3390/admsci14100267>
- Roldan, C. J. L., Ong, A. K. S., & Tomas, D. Q. (2024). Cancel culture in a developing country: A belief in a just world behavioral analysis among Generation Z. *Acta Psychologica*, 248, 104378. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2024.104378>
- Saikia, S. Y., & Saikia, B. (2025). The female body as a contested terrain: Micropolitics of everyday and agency. *Journal of South Asian Research*, 3(1), 187-203. <https://doi.org/10.47509/JSAR.2025.v03i01.10>
- Saint-Louis, H. (2021). Understanding cancel culture: Normative and unequal sanctioning. *First Monday*, 26(7). <https://doi.org/10.5210/fm.v26i7.10891>
- Skivko, M., Korneeva, E., & Kolmykova, M. (2020, May). Digital minimalism as a leading limitation of media communications in the heyday of digital culture. *6th International Conference on Social, economic, and academic leadership (ICSEAL-6-2019)* içinde (ss. 61-67). Atlantis Press.
- Syvertsen, T., & Enli, G. (2020). Digital detox: Media resistance and the promise of authenticity. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 26(5-6), 1269-1283. <https://doi.org/10.1177/1354856519847325>
- Thompson, J. D., & Cover, R. (2022). Digital hostility, internet pile-ons and shaming: A case study. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 28(6), 1770-1782. <https://doi.org/10.1177/13548565211030461>
- Treré, E., & Mattoni, A. (2016). Media ecologies and protest movements: main perspectives and key lessons. *Information, Communication & Society*, 19(3), 290-306. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2015.1109699>
- van Dijck, J., Poell, T., & de Waal, M. (2018). *The platform society: Public values in a connective world*. NY: Oxford University Press.
- Wies, S., Bleier, A., & Edeling, A. (2023). Finding Goldilocks influencers: How follower count drives social media engagement. *Journal of Marketing*, 87(3), 383-405. <https://doi.org/10.1177/00222429221125131>
- Zuboff, S. (2019). *The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power*. PublicAffairs.